A°. 1848. N°. 175.

ARNHEMSCHE COURANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld *vijfmaal* 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag*, *Zaturdag* en *Zondag*, is *f* 5 in de drie maanden.

WOENSDAG 23 AUGUSTUS.

De prijs der Advertentiën is, van een tot *vijf* regels, *f* 1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt, voor elke plaatsing.

Binnenlandsche Berigten.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Vervolg der zitting van vrijdag 18 augustus.

Z. Exc. de *minister van Justitie* had niet gedacht dat het artikel nopens de vereenigingen, na de deswege gegeven ophelderingen, nog tot zoo vele bedenkingen aanleiding zou hebben gegeven. Hij acht het in geenendeele nutteloos van dat regt in de grondwet gewag te maken, evenmin als van andere vrijheden, die daarin vermeld zijn, indien men al die regten en vrijheden uit de grondwet zou ligten, het zou zijn een ligchaam zonder ziel. Wat is echter de strekking van dat artikel en van andere soortgelijke? Dat men zooveel mogelijk de natuurlijke vrijheid toekent en opneemt, maar dat een deel der vrijheid wordt opgeofferd of ontnomen tot bewaring en tot behoud der openbare orde. Dat deel is zoo groot als de omstandigheden mogten vereischen. De maatschappij heeft regt, om zich te beveiligen en te verdedigen. Men vindt in het artikel eene erkenning van het regt, dat in alle maatschappij bestaat en moet bestaan, doch dat door sommigen nog altijd werd betwijfeld. Het artikel nu behelst eene eenvoudige bepaling, dat het natuurlijk regt wordt erkend en verzekerd, doch dat de wet de uitoefening er van regelt in het belang der openbare orde. Hij, die het regt regelt mag ook zorg dragen, hoe, waar en wanneer het zal worden uitgeoefend. Er kan geen bezwaar bestaan; reeds in de Memorie van Beantwoording werd het te kennen gegeven en, hij herhaalt het hier openlijk, dat de regering het artikel heeft voorgedragen in den geest dat zij de orde der maatschappij boven alles lief heeft en boven alles wenscht te handhaven. Het is dan ook de wet, die later zal worden vastgesteld, welke daarvoor waken moet. In hoeverre de beperking der vrijheid zal moeten worden vastgesteld, zal geheel van de omstandigheden afhangen. Natuurlijk kan er in gewone tijden meer vrijheid verleend worden. Maar daar men zich niet altijd in kalmte en rust mag verheugen, zal de wet ook in zoodanige omstandigheden moeten voorzien. Hoe ver zal zich deze beperking uitstrekken? De wet zal het regelen. Dit mag echter niet vergeten worden, dat zelfs in den staat van beleg het regt van vereeniging niet geheel wordt belet, maar beperkt, tot vereenigingen van vijf, ja van drie personen. Die beperking kan in de wet worden opgenomen, ingeval de omstandigheden zulks mogten noodzakelijk maken. Aan den eenen kant kent men het regt toe, maar aan den anderen kant staat ook het regt van den wetgever over, om het in te krimpen, naarmate het belang van de maatschappij zulks mogt vorderen. Z. Exc. gelooft inderdaad door deze uitlegging alle bezwaren te hebben opgeheven, alle vragen te hebben beantwoord. Hij begrijpt niet, hoe een geacht redenaar heeft kunnen veronderstellen, dat onder *openbare orde* niet zouden zijn begrepen *de rust* en de *goede zeden*. Hij begrijpt niet, hoe het mogelijk is, aan openbare orde te denken, als men de rust zou kunnen verstoren of de goede zeden schenden. Voor het overige verklaart hij zich ten volle te vereenigen met de uitlegging die door een lid uit Zuid-Holland nopens dit artikel is gegeven.

Wat aangaat het bezwaar, door een spreker uit Utrecht geopperd nopens het artikel betrekkelijk het aan die wet overlaten van de splitsing en vereeniging der provinciën, meent hij te moeten doen opmerken, dat de opname der provinciën in eene constitutie is een overblijfsel van het federative stelsel. Men heeft die mogelijke splitsing of vereeniging in de grondwet opgenomen, om aan te toonen de eenheid van het rijk. Hij zal er bij deze gelegenheid alleen dit van zeggen, dat, indien het eene waarheid is, gelijk die spreker aanvoerde, dat bij een ieder eene zekere voorliefde bestaat voor het gewest, waarin hij is geboren, er zoo lang ook geene vrees behoeft te bestaan voor vereeniging van provinciën; maar dit neemt niet weg, dat het oogenblik kan komen, dat men daarover anders zou kunnen denken en dat men meer daaraan zou kunnen hechten, om, zonder onderscheid, den naam van Nederlander te dragen. Voor het oogenblik kan het artikel inderdaad geene zwarigheden opleveren, noch behoeft het iemand vrees in te boezemen.

De heer *van Goltstein* meent, dat zijne rede geene aanleiding heeft gegeven tot de opmerkingen des ministers voor de Roomsch-Katholijke Eeredienst, en dat hij deze openbare discussiën niet te baat heeft willen nemen, om over den diplomatieken staat van zaken ten aanzien van Limburg uit te weiden.

Z. Exc. de minister voor de Roomsch-Katholijke Eeredienst antwoordt, dat, indien zijn geheugen en zijne aanteekeningen juist zijn, de geëerde spreker wel degelijk heeft te kennen gegeven, dat hij op gedane vragen in committé-generaal tot hiertoe nog geene bevredigende antwoorden heeft bekomen. Z. Exc. oordeelt, dat dit gezegde gelijk staat met eene herhaling der bedoelde vragen, in committé-generaal gedaan.

De beraadslagingen worden gesloten.

Men gaat over ter stemming over het Ontwerp I. (*Van het rijk en zijne inwoners.*)

Hetzelve wordt AANGENOMEN met de overgroote meerderheid van 48 tegen 8 stemmen.

TEGEN hebben gestemd de heeren: *Nap*, *Menso*, *van Leeuwen*, *Byleveld*, *Egter*, *Verwey-Mejan*, *Kien* en *Hooft*.

Afwezig waren de heeren: *van Nagell* en *de Backer*.

De beraadslagingen worden alsnu verdaagd tot morgen (zaturdag) ochtend ten 11 ure.

Zitting van zaturdag 19 augustus.

In de zitting van heden is ingekomen eene missive van den tijdelijken minister van Financiën, waarbij wordt INGETROKKEN het ontwerp van wet, houdende eene BELASTING OP DE BEZITTINGEN. — Aangenomen voor kennisgeving.

De beraadslagingen worden geopend over het *tweede* ontwerp van wet, strekkende tot herziening van hoofdstuk II der grondwet, handelende: *van den Koning*.

De heer *Cost Jordens* erkent dat er vele verbeteringen in dit ontwerp gebragt zijn. Over het algemeen zal hij zijne goedkeuring hechten aan de aanhangige voordragten, voor zoover dit hem maar slechts eenigzins mogelijk is. Wat het stelsel van vertegenwoordiging, en de wijze van benoeming der Eerste Kamer betreft, kan hij zich met dit gedane voorstel vereenigen. Hij had echter gaarne gewenscht dat men bij de bearbeiding van deze ontwerpen meerdere zucht naar bezuiniging en vereenvoudiging in het oog had gehouden. Dit ware vooral in deze tijden van belang geweest. Hij zal echter over vele bezwaren heenstappen, om het gewigtige werk der grondwets-herziening tot stand te brengen. Hij vraagt nopens sommige punten, bij voorbeeld dat der koloniën, nog ophelderingen van de ministers.

De heer *Storm van 's Gravesande* zal, met het opgevatte voornemen, om zoo min mogelijk het woord te voeren, ook hier kort kunnen zijn, te meer daar hij zich met de algemeene strekking van al de ontwerpen vereenigen kan.

Er zijn echter een paar punten, waarover hij het woord moet voeren. In het algemeen had hij bij de voorstellen meer den weg tot bezuiniging en vereenvoudiging wenschen geopend te zien. Het heeft hem uit dat oogpunt leed gedaan, dat de Regering den Raad van State heeft behouden. Het is waar, een zoodanig collegie *kan* nut aanbrengen; maar met het oog op 's lands finantiën, is het niet de vraag wat nuttig is of zijn kan, want waarlijk dan kan men nog veel aanwijzen, maar men moet veeleer vragen: Wat kan men des noods missen? en dan gelooft spreker dat de Raad van State als zoodanig kan aangemerkt worden.

Een tweede punt, een teeder punt, is het inkomen der Kroon. Spreker doet het leed dat dit onderwerp hier is moeten ter sprake komen. Voor zich zelven erkent spreker, dat er waarlijk door de Kroon vele opofferingen zijn gedaan en dat door de punten dienaangaande aan de Kamer in de schrifturen medegedeeld; veel kan gezegd worden wat pleiten kan tegen eene vermindering van het inkomen der Kroon. Maar spreker kan niet zeggen dat al het meegedeelde in staat was om eene *overtuiging* te vestigen, hij althans is niet overtuigd geworden dat dit inkomen niet voor vermindering vatbaar zou zijn. Bij hem toch en zoo hij gelooft bij al zijne medeleden heeft de aandrang tot die vermindering gesteund op het gevoelen dat, wanneer ze uitging van de Kroon, dit van zeer grooten invloed zou zijn, in het algemeen op het tot stand brengen van doortastende bezuinigingen; hij gelooft ook dat die vermindering, van de Kroon uitgaande, de banden van liefde en gehechtheid tusschen vorst en volk naauwer zou toehalen en dat eene zoodanige vermindering in het belang te achten is voor de dynastie.

Ook spreker wil gaarne den luister der Kroon helpen ophouden, maar ze moet niet volgehouden worden ten koste van opofferingen der natie.

Spreker wil gelooven dat het in eene residentie moeijelijk is om het inkomen der Kroon te bekrimpen; hij erkent ook de groote milddadigheid des Konings, die zich dikwerf niet alleen tot deze hofstad maar ook tot andere plaatsen uitstrekt, maar hij mag niet over het hoofd zien dat de vermindering van dat inkomen met het oog op 's lands finantiën, hier en daar en vooral in sprekers provincie een volkswensch is geworden.

Ook de veranderde redactie waardoor het inkomen bij elke troonopvolging in overweging zal genomen worden, kan spreker niet bevredigen.

De vraag is nu bij hem: zal hij thans uit hoofde van zijne aldus ontwikkelde bezwaren, het hoofdstuk afstemmen? Neen: want de afstemming van dat hoofdstuk juist acht hij hoogst gevaarlijk, hoogst onstaatkundig. Hij zal het aannemen; maar daarom achtte hij het noodig zijne bedenkingen mede te deelen.

De heer *van Beeck Vollenhoven* zou geene nieuwe offers van den Koning gewenscht hebben, indien hij niet de overtuiging had dat dit om staatkundige redenen aanbevelingswaardig was, en het niet dan strekken kon om het koninklijk beginsel meer kracht te geven. Voorzeker is spreker geen verdediger der volksregering, maar is het niet juist met het zoogenaamde onkostbare van zoodanige regering dat men de mássa's vleit? Voorzeker is bedaardheid en overleg het heerschend karakter onzer natie. Indien dus voorzeker het gevaar minder dan elders is, moet men het echter niet geheel voorbijzien. Het is daarom dat spreker in de afdeelingen op eene vermindering van het inkomen der Kroon heeft aangedrongen. Er zijn dan ook, ofschoon niet geheel voldoende verbeteringen in de voordragt aangebragt. Bovendien zal ten gevolge der wijzigingen, de wetgevende magt, telkens bij eene troonsverandering het inkomen der Kroon regelen.

Spreker kan niet inzien waartoe de Raad van State dienstig is, waartoe het althans, zoo als het thans is ingerigt, een grondwettig collegie behoeft te zijn? Onze behoeften zijn groot. Wat welligt bij gunstige omstandigheden, hoogst wenschelijk kan geacht worden, kan men nu niet invoeren. Spreker zal, alvorens zijne stem te bepalen, de nadere inlichtingen der regering afwachten.

De heer *de Monchy* zegt, niet bij de algemeene beraadslagingen het woord gevoerd te hebben, omdat hij zich met de algemeene strekking der voordragten kon vereenigen. Hij heeft nopens het tegenwoordige ontwerp eenige beschouwingen, voor zoovere de koloniën betreft, in het midden te brengen. Nimmer is, naar zijne meening, dit punt behoorlijk opgelost geworden. Na de veranderingen in de grondwet in 1840 had men vermeend dat wezenlijke zuivere rekeningen aan de Kamer zouden worden medegedeeld. De regering is echter teruggetrokken, en de rekening was vervat in een verslag, dat zoo weinig belangstelling verwekte, dat men het ter zijde stelde. Voortdurend is alstoen, zoo binnen als buiten de Kamer aangedrongen op meerdere medewerking der wetgeving in de koloniale aangelegenheden. Bij de eerste aanbieding der tegenwoordige, voordragten is aan die stem dan ook gereedelijk toegegeven. Aan het vroeger geuit verlangen is voldaan niet alleen, maar er is meer gedaan. Tot innige vreugde des sprekers werd ook eene betere regeling van het muntstelsel voorgesteld. De Kamer was daarmede echter in geenen deele voldaan. Zij trad terug op het vroeger geuit verlangen. Op den wensch der meerderheid

geeft de regering de meerdere medewerking der wetgevende magt, en diezelfde meerderheid treedt thans terug. De regering deed toen wat te verwachten was, zij nam terug hetgeen zij gegeven had, en men kwam tot hetgeen bij de vroegere 27 ontwerpen was aangeboden. In de Memorie van Beantwoording geeft de regering te kennen, dat zij de beschouwingen der meerderheid deelde, en zij zal dus wel zorgen niet meer te geven. Nu zou men denken dat de Kamer te vreden was? In geene deele. Uit het Algemeen Verslag bleek, dat dit niet het geval was; dat de groote meerderheid ook nog de voorgestelde bepaling verderfelijk vond, en de vrijheid nog meer wenschte beperkt te zien. De regering heeft getracht aan de Kamer te voldoen, en er bijgevoegd de bepaling der medewerking van de wetgeving, zoodra zal blijken dat daartoe de behoefte bestaat. Bij het nader Algemeen Verslag is nog bepaald uitgedrukt dat de meerderheid zich alleen hiermede zou kunnen vereenigen, indien het de bedoeling was van de verandering, om, telkens de noodzakelijkheid der medewerking door eene wet te regelen. Men gaat dus veel verder dan thans.

Er zullen b. v., wanneer eene verandering van tarief noodig zal zijn, *twee* wetten moeten daargesteld worden, eene tot aanwijzing der noodzakelijkheid, en eene andere strekkende tot het voorstellen der veranderingen. Dit nu begeert dezelfde Kamer, welke den 16den maart haar verlangen te kennen gaf, dat eene grondwet voor de koloniën door de wetgeving zou geregeld worden. Spreker wijst op het nadeelige van zoodanig stelsel. Hij wil niet dat de koloniën eene provincie van het rijk worden, maar men vergete niet dat de koloniën eene bron van welvaart voor het vaderland zijn, welke invloed, direct en indirect, op onze finantiën hebben. — Spreker herinnert dat hij ditmaal, even als vroeger, benoemd is in de commisie, welke in last heeft het koloniaal batig saldo te onderzoeken. Maar wat zal nu het werk dezer commissie zijn? De grondwet maakt toch geene bepalingen hoe te handelen. Ten slotte beveelt spreker de hooge belangen der koloniën aan, en hoopt dat de thans aangeboden bepalingen tot heil daarvan mogen strekken.

De heer *Uitwerf Sterling* heeft behoord tot de groote meerderheid der leden van de Kamer, die zich in de afdeelingen verklaard heeft tegen het behoud van den Raad van State, als grondwettelijk collegie. Er bestaat dringende behoefte aan bezuiniging en vereenvoudiging. De afschaffing van den Raad van State kan jaarlijks eene besparing opleveren van 50 à ƒ80000. Een der leden van het ministerie heeft zelfs, in eene vroegere, door hem uitgegeven proeve tot herziening der grondwet, dat collegie beschouwd als nutteloos en kostbaar, als een noodeloos rad aan den wagen. Die instelling kan dan ook in het kleine Nederland worden gemist. De gronden, door de regering voor het behouden aangevoerd, komen hem onvoldoende voor. Hij beroept zich voorts op het oordeel van het geheele ministerie, dat zelf heeft moeten erkennen, dat er twijfel gerezen is, of dat ligchaam wel eene volstrekte noodzakelijkheid is. Hij kan over menig bezwaar heenstappen, maar hij kan geene jaarlijksche besparing van dat bedrag opofferen, als hier mogelijk is, en hij zal alzoo stemmen tegen dat ontwerp, waarop hij ook andere bedenkingen had.

De heer *Duymaer van Twist* heeft één hoofdbezwaar in dit hoofdstuk, namelijk het behoud van den Raad van State, die hij, zoo als ze thans wordt voorgesteld, schadelijk, althans onnuttig acht. Spreker omschrijft de voorgestelde inrigting en werking, welke inderdaad in sommige opzigten, van groot gewigt zijn; schetst de botsingen die er kunnen ontstaan tusschen eenen onverantwoordelijken Raad van State en verantwoordelijk. Vervolgens wederlegt spreker de gronden voor het behoud van dat collegie.

In gewone tijden behoeft de Koning geen raad in te winnen anders dan bij zijne verantwoordelijke ministers; in buitengewone tijden, bij het aftreden van een ministerie, dan ja kan het wettig wezen dat de Koning andere personen hoore dan zijne op aftreding staande ministers, maar daartoe behoeft Z. M. zich niet te vervoegen tot den Raad van State als *collegie;* men behoeft dan, om den Koning op zijn verzoek van raad te dienen, niet den titel te bezitten van lid van den Raad van State.

Zelfs op het standpunt der regering dat dit collegie *misschien onontbeerlijk moet geacht worden*, (Memorie van Beantwoording) kan hij zich met de gebiedende bepaling nopens het bestaan dier inrigting niet vereenigen; want dan kan het immers blijken dat ze misschien ontbeerlijk is.

Overigens kan spreker dat gebiedend voorschrift niet rijmen met de banier waaronder de regering zich schaarde, namelijk van bezuiniging en vereenvoudiging; en toch dit is de levensvraag voor ons vaderland. Spreker wil niet dat bij de grondwet zal gezegd worden: er zal geen Raad van State zijn: neen maar omdat de quaestie over al of niet ontbeerlijkheid niet is uitgewerkt; omdat velen de opheffing van dat collegie wenschen, daarom wenscht hij dat de faculteit gelate worde om een zoodanig collegie later in te stellen als het noodig mogt zijn. Spreker zal dus in het belang des lands het hoofdstuk afstemmen, en zulks met de meeste gerustheid, omdat de regering het in hare magt heeft om binnen eenige uren zelfs, aan het verlangen der Kamer toe te geven; het geldt hier toch niet een stelsel, een beginsel. Om al die redenen zal spreker dit hoofdstuk afstemmen.

De heer *Lycklama* acht bezuiniging en vereenvoudiging in 's lands belang dringend noodzakelijk. Uit dien hoofde zal hij stemmen tegen dit ontwerp, dat den weg daartoe zal afsluiten. Bovendien mishaagt hem de redactie van het artikel nopens de koloniën.

De heer *van Panhuys* kan zich ook met dit ontwerp niet vereenigen. Hij zou het gebiedend voorschrift der opname van den Raad van State als een wezenlijk gebrek der grondwet aanmerken. Er behoort een stelsel te bestaan en de zucht naar bezuiniging moet op den voorgrond staan. De Raad van State acht hij onvereenigbaar met het bij de grondwet aangenomen stelsel ten aanzien van de vestiging van een verantwoordelijk ministerie. Dat collegie is op de staatsbegrooting uitgetrokken voor ƒ88,900, welke som bespaard kan worden, hetgeen hij wenschelijk acht, omdat de nieuwe grondwet reeds weinige besparingen zal aanbieden. Hij voorziet niet, dat die kosten zullen worden verminderd bij het groot getal wetten, dat dient te worden ontworpen en aangeboden. Hij verlangde, dat bij ieder departement een ambtenaar wierd aangesteld, om dergelijke werkzaamheden te vervullen, als men van den Raad van State in het vervolg schijnt te verlangen.

De heer *Nap* vindt bezwaren in het artikel, nopens het regt des Konings tot ontbinding van de Kamers te zamen, of ieder afzonderlijk. Op die wijze wordt de zedelijke pracht aan dat deel der wetgeving ontnomen. Hij erkent, dat in het hoofdstuk vele verbeteringen zijn opgenomen, doch daarentegen zijn bij hem nog vele bezwaren overgebleven, bijv. ten aanzien van de koloniën. Hij ducht te groote inmenging van de Tweede Kamer in de wetgeving der kolonien. Hij beschouwt dit als eene levensvraag voor den Staat. Indien men trachten mogt in die wetgeving hervorming te brengen, dan vreest hij, dat teleurstelling daarvan het gevolg wezen zal. Het is eene verbetering, dat traktaten zullen worden onderworpen aan de wetgeving, voor zoover zij veranderingen in de wetten betreft. Hij had echter gaarne die bepaling meer uitgebreid gezien. Er kunnen zijns inziens, uit deze grondwetsherziening wel bezuinigingen voortvloeijen, doch aan den anderen kant zullen nieuwe uitgaven geboren worden, bijvoorbeeld tengevolge van het voorschrift nopens het openbaar onderwijs. — Ten aanzien van den Raad van State had hij gaarne verlangd, dat er eene facultatieve bepaling in de grondwet ware opgenomen. — Hij meent, dat er met krachtige hand zal moeten worden bezuinigd en bespaard, bijvoorbeeld op het heirleger van ambtenaren van de belastingen. Hij vleit zich, dat de regering weldra in de gelegenheid zal zijn, het politische terrein te verlaten, om zich met ijver en zorg op de behartiging der financiëele belangen, en op de belangen van handel en nijverheid des lands toe te leggen.

De heer *de Man* ziet zich, zijns ondanks, verpligt, om tegen het ontwerp te stemmen, uit hoofde van het behoud van den Raad van State, waartegen zich de overgroote meerderheid der Kamer heeft verklaard. Door de vestiging facultatief te laten, zouden alle zwarigheden uit den weg zijn geruimd. Ook hij meent, dat men bezuinigen moet, voor zooveel dit wezenlijk mogelijk is. En hij gelooft dat het ministerie, blijkens zijn programma, daartoe had moeten overgaan. Hij hoopt dat de regering nog zal kunnen besluiten, om dit ontwerp vóór de stemming in nadere overweging te nemen, of het te wijzigen, want het zou hem leed doen, dat dit ontwerp wierd afgestemd. Wordt het niet veranderd, dan ziet hij zich daartoe alleen om de aangevoerde reden verpligt. Hij zegt dit met de beste bedoelingen. Mogt de regering daartoe niet kunnen besluiten, dan spoort hij zijne medeleden wel aan te doen uitkomen, welke reden hem alleen noopt dit hoofdstuk af te stemmen, ten einde men hunne stem niet aan geheel vreemde redenen toeschrijve.

De heer *van Goltstein* wijst op het verkeerde van den loop der beraadslagingen, doordien zoovele bezwaren te gelijk tegen hetzelfde hoofdstuk worden in het midden gebragt, zoodat het onmogelijk wordt de regering in te lichten nopens hetgeen men wenscht veranderd te zien. Spreker heeft een middel voorgesteld, om daarin te gemoet te komen, doch daarin geene ondersteuning gevonden. Omtrent één punt is men evenwel eens geworden, althans hebben velen daarover hunne stem doen hooren; de Raad van State namelijk. Ook de redenaar wenscht daarover het woord te voeren. Bij eene herziening der grondwet moet steeds bezuiniging op den voorgrond staan. De bezuiniging is eene behoefte voor het vaderland dat onder de lasten gedrukt gaat. Het verlangt, zooveel mogelijk daarvan ontheven te worden. Het middel daartoe is bezuiniging. Voorzeker is daarvoor iedere materie niet vatbaar. Hier is dit evenwel wel degelijk het geval en is zulks volkomen overeen te brengen met het regeringsstelsel dat bij de grondwet wordt voorgesteld. De ministers zijn raadslieden van de Kroon, en voor hunne handelingen bij de vertegenwoordigers verantwoordelijk. Nu komen er andere raadslieden, die een ander stelsel kunnen aankleven, die een ander beginsel voorstaan. Ook zij zullen raad geven aan de Kroon, die deze kan opvolgen. Daartegen bestaat geen middel. Het collegie is verantwoordelijk en een voortdurend ligchaam. Zij kunnen een voortdurenden tegenstand bieden aan de raadsleden der Kroon, die voor de vertegenwoordigers verantwoordelijk zijn. Hoe dit te rijmen.

Spreker heeft nog meerdere bezwaren tegen het hoofdstuk, zoo als onder anderen, dat er beperkingen gesteld worden voor de benoeming en het ontslag der officieren. Hoe dit te rijmen met het opppergezag des Konings over het leger. — Hij is tegen de magt des Koning om in geschillen tusschen plaatselijke besturen tusschen beide te komen. Dit is eene herinnering aan hetgeen, onder den republikeinschen vorm, door den stadhouder geschiedde. Bij den monarchalen constitutionneelen vorm behoort dit niet te huis.

Eindelijk vraagt spreker waarop voornamelijk de eerbied van het monarchaal stelsel berust? Op de erfelijkheid. En echter wordt voorgesteld dat uit het midden der vertegenwoordiging zal kunnen worden aangedrongen op verandering in de troonopvolging. Spreker wijst op al de nadeelen, welke daaruit kunnen ontstaan, den naijver, de burgertwisten welke uit verschillende pretendenten kunnen ontstaan. — Om al deze redenen acht hij zich bezwaard nopens de bepalingen van het tegenwoordig hoofdstuk.

Z. Exc. de Minister, voor de zaken der R. K. Eeredienst meent, namens de regering, nu reeds te moeten beantwoorden de bedenkingen, waartoe de weder opname van den Raad van State in de grondwet heeft aanleiding gegeven. Hij kan niet toegeven dat dit hooge collegie aan eene zucht tot bezuiniging moet worden opgeofferd. Zij blijft bewezen, dat de Raad van State eene hoogst nuttige inrigting is en dat de bezuiniging, die uit de afschaffing zou voortspruiten, niet zou opwegen tegen de nuttige diensten, welke het collegie bewezen heeft en steeds bewijzen kan, het is ten onregte, dat men uit hare woorden heeft gemeend te mogen afleiden dat zij van het wettige doel dier instelling niet overtuigd zou zijn. Ook na al het aangemerkte, meent het ministerie het behoud van het collegie te moeten volhouden. Het kan op eene vereenvoudigde wijze worden ingerigt, maar het behoort niet te worden afgeschaft, noch het wettige, dat het oplevert, opgeofferd. Dat doel van bezuiniging en vereenvoudiging zal, bij eene later vast te stellen wet, nopens de inrigting van het collegie, kunnen worden bereikt. Wie heeft ooit goeden raad op geringen prijs gesteld? Welnu, geen der ministers die sedert 1814 opgetreden zijn, zal het betwisten, dat zij van de voorlichtingen van het bedoelde collegie hebben getrokken.

Zijne adviesen zijn steeds door allen op hoogen prijs gesteld. Z. Exc. kan verzekeren, dat men in Belgie, waar geen Raad van State bestaat, vrij algemeen de afschaffing van het collegie betreurt. In Engeland bestaat wel degelijk naast den raad van ministers een raad der Kroon, welke instelling gelijke strekking heeft als de Raad van State. Z. Exc. kan niet toegeven, dat het behoud der instelling schadelijk zou werken onder het nieuwe stelsel. Integendeel vermeent het ministerie, dat de voorlichting van eene vereeniging van mannen van kennis en ondervinding den ministers dikwerf zal kunnen behoeden voor dwaling en misslagen. En dat het wenschelijk is, dat daaruit kan worden afgeleid, dat het land toch bij dwalingen der ministers steeds de lijdende partij is. Hij herinnert, dat de adviezen van den Raad van State aan de ministers worden medegedeeld, die zich dezelve, zoo veel mogelijk, ten nutte maken. Hieruit kan geene botsing ontstaan, maar de inlichtingen van dat collegie kunnen hare nuttige werking en zijnen heilzamen invloed uitoefenen. Ten bewijze, dat daaruit geene botsing kan ontstaan, kan daaruit blijken dat de ministers niet aan de adviezen van den Raad van State gebonden en bij magte zijn dezelve voor kennisgeving aan te nemen of ter zijde te leggen. Ook beveelt die inrigting zich daardoor aan, dat zij is zamengesteld uit leden van alle provinciën des rijks. Bij het verwisselen van ministeriën, kan de Raad juist van het grootste nut zijn zoowel voor den Koning als van de nieuwe ministers. Ook bij het wisselen van ministeriën is het collegie van den Raad van State van het hoogste nut; want waar toch is de man, die voor 't eerst in een nieuw ministerie optreedt, die zóó volledig bekend is met geheel het administrative raderwerk, dat hij zich hoeden kan voor elke misvatting? Of is het raadzaam dat als hij op een of ander gewigtig punt aarzelt welk gevoelen te omhelzen, zal hij dan aan de leiband moeten loopen van een ondergeschikt ambtenaar? Zal het niet oneindig nuttiger zijn, wanneer het ministerie dan voorlichting kan vragen van eene vereeniging van mannen van kennis en ondervinding; en zal daarin niet een groote waarborg zijn tegen gewaagde stappen of nieuwigheden? Z. Exc. zegt het een spreker uit Noord-Braband (den heer *Mutsaers*) na: Men veroordeelt den Raad van State omdat men hem niet kent, en men kent hem niet omdat hij niet naar buiten werkt. Waarlijk administrative kennis wordt den mensch niet aangeboren; men behoeft dienaangaande steeds voorlichting. Het eenige waarvoor de regering zorgen moet en zal is dit: dat zij in dien Raad geene andere mannen plaatse dan van beproefde kennis en ondervinding. Voorzeker de zucht en de bepaalde wil om te bezuinigen is prijzenswaardig; de regering is er diep van doorgedrongen; maar hier zou de bezuiniging schadelijk worden voor de ware belangen des lands. Nog uit een ander oogpunt beschouwd

Z. Exc. het vraagstuk. De maatregel om aan den Raad van State buitengewone staatsraden toe te voegen om over de koloniale aangelegenheden te beoordeelen, is van hoogst nuttigen aard. Immers, wie zal 't ontkennen, met de koloniën wankelt of staat het moederland; hoezeer is er dan niet voorlichting en raad noodig bij de verschillende gewigtige vraagstukken, welke zich dikwijls nopens de koloniën opdoen? en toch, bij het wegvallen van den Raad van State, valt ook die voorlichting weg, en moet men noodwendig overgaan tot het instellen van eenen kolonialen raad; zulk eene inrigting, die ook kostbaar zal zijn, wordt, bij afschaffing van den Raad van State, onmisbaar.

Men wil toch niet en te regt, dat het beheer en de aanwending van zoovele millioenen schats zullen zijn overgelaten aan de inzigten van één eenig man. En uit dit oogpunt beschouwd, hoe valt dan niet het nut in 't oog van een collegie, waarin mannen zitting nemen, of kunnen geroepen worden, toegerust met de kennis onzer Overzeesche bezittingen? hoe groot is zulk een waarborg niet?

De regering geeft toe, dat een verantwoordelijk ministerie niet kan ontslagen worden vóór dat een nieuw zal zijn opgetreden. Maar zal daarom nu een Raad van State, in zulke gewigtige oogenblikken, nutteloos zijn? *Met* een Raad van State kan immers de Koning dan juist raadplegen over de oplossing der zich dan voordoende gewigtige vragen nopens de ontbinding der Kamers en de verandering van ministerie.

De regering is zóó zeer doordrongen van het nut van den Raad van State, dat zij er niet toe kan besluiten om dat nut te doen afhangen van eene facultative bepaling. Onder alle regeringsvormen hier te lande is dat collegie mede uit het oogpunt van noodzakelijkheid behouden gebleven.

Het ministerie, dat wel eens zijdelings is beschuldigd of verdacht van alles te willen afbreken en te slopen, het koningschap niet uitgezonderd, dat ministerie hecht met den meesten aandrang aan het behoud van die hoogst nuttige instelling. Als Z. Exc. hier spreekt van verdenking en beschuldiging, waaraan de leden van het kabinet hebben ten doel gestaan, dan bedoelt hij niet eene verdenking in deze Kamer geuit; neen: het ministerie kent die verdenkers en beschuldigers, maar vreest ze niet.

De heer *van Harencarspel* verlangt ook, dat de daarstelling van den Raad van State niet imperatief, maar facultatief in de grondwet worde opgenomen. Hij toont echter aan, dat er nog eenige gebreken en leemten in dit ontwerp zijn, die, naar zijne meening, volstrekt voorziening, verbetering behoeven, waarop hij meent te moeten aandringen. Uithoofde der belangrijkheid van dit hoofdstuk, acht hij het wenschelijk, dat de discussie daarover op de gewone wijze afloope, doch de stemming worde uitgesteld, ten einde de regering alsnog in de gelegenheid te stellen, om de geopperde bedenkingen nog in nadere overweging te nemen.

De heer *Hoffman* herinnert, dat hij zijn bezwaar omtrent art. 15 van het 1ste hoofdstuk heeft kenbaar gemaakt. Hij heeft echter over dat bezwaar heengestapt, en door zijne stem een volksregt helpen bevestigen, met het oog op de verklaring der regering, dat daardoor het algemeen belang bevorderd werd. In de tegenwoordige voordragt is evenzeer sprake van regten, maar van de Kroon. Art. 7 bevat eene verkorting dier regten. De overgroote meerderheid der vergadering heeft de noodzakelijkheid daarvan niet ingezien, maar op het groote gevaar daarvan gewezen. Het antwoord der regering heeft die bezwaren niet opgelost. Men heeft dikwijls gewezen op de Belgische instellingen. Spreker zal geen vergelijk maken tusschen de omstandigheden, waarin de Belgische constitutie is tot stand gekomen, en die waaronder wij thans over de grondwetsherziening beraadslagen. De Belgische constitutie is in zeer liberalen geest gesteld. Spreker verlangt dit ook voor ons. Welnu, die Belgische constitutie bepaalt dat, bij gebrek van afstammelingen uit het huis des Konings, deze, met goedkeuring des Kamers, zijn opvolger op den troon zal benoemen. Spreker verklaart zich niet te kunnen vereenigen met eene bepaling waarbij aan den Koning een regt wordt ontnomen, dat de Koning der Belgen heeft.

De heer *Enschedé* betoogt dat het behoud onzer Oostindische bezittingen afhangt van de instandhouding van het oppergezag der overheid; tegenover de inlandsche bevolking. Elke inbreuk daarop zal het gezag verzwakken, en elke verzwakking kan leiden tot verzet en noodlottige gevolgen. Spreker zal het belang, dat het moederland bij de koloniën heeft, niet betoogen. Het is reeds gezegd, het moederland staat of valt met de koloniën. Wij weten allen van hoeveel belang de overzeesche bezittingen voor onze welvaart zijn, en hoe jaarlijks 200 koopvaardijschepen derwaarts worden uitgerust. Spreker weet het, er zijn bezwaren, vooral nopens het muntwezen. Dit bezwaar is gewigtig: het zal ons opoffering en geld kosten. Men weet zelfs nog niet hoe hierin zal worden voorzien, maar men moet dat bezwaar ook niet te groot achten, in vergelijking der groote voordeelen welke de Overzeesche bezittingen in 's rijks kas hebben gestort en welke sedert de laatst verloopen jaren meer dan 1200,000,000 gulden hebben bedragen. Spreker had gaarne gewenscht, dat het opperbestuur geheel aan den Koning ware gebleven en de medewerking der wetgeving wierd ingeroepen alleen wanneer de regering dit noodig mogt oordeelen, en dus het initiatief ten deze van de Kroon zou uitgaan. Wel zou spreker daaraan willen verbinden dat de meeste inlichtingen wierden aangeboden, ten einde den waren staat van zaken te doen kennen. Dit zou kunnen te weeg brengen dat, indien de zaken verkeerd liepen, alsdan een adres aan de Kroon zou kunnen worden aangeboden, waarbij de bezwaren zouden worden ontwikkeld. Dergelijk adres, met verantwoordelijke ministers, zou wel doel treffen. Aan den wensch des sprekers is niet voldaan, omdat de meerdeid dit niet verlangde. Maar men had niet verder moeten gaan, terwijl thans aan de wetgeving het initiatief over alle koloniale zaken gegeven wordt. Hij hoopt thans dat men ten deze met de meeste omzigtigheid zal te werk gaan. Hij kan de vrees niet onderdrukken dat door dat initiatief aan de ingezetenen der koloniën uitzigten kunnen geopend worden van politieke regten, waardoor het gezag in Indië verzwakt zou kunnen worden. Spreker wil daarom den Nederlander in de koloniën niet aan willekeur prijs gegeven hebben. Er kunnen aan het bewind aldaar regelen gesteld worden, waarvoor hij verantwoordelijk zal zijn. Men moet ook niet onopgemerkt laten, dat ieder Nederlander zich vrijwillig naar de Koloniën begeeft, en zich dus van zelve vrijwillig aan de bepalingen nopens de kolonien onderwerpt. — Na dit onderzoek vraagt spreker, hoe hij zijne stem zal rigten. Kon hij die alleen bij de koloniale aangelegenheden bepalen, hij zou eene afwijzende stem geven. Er is echter zooveel in dit ontwerp opgenomen wat goed is, dat hij dit moeijelijk kan doen. Hij zal dus zijn bijzonder gevoelen opofferen, en het hoofdstuk aannemen. Hij dringt echter op de meeste omzigtigheid aan, met het oog op hetgeen in het laatst der vorige eeuw op St.-Domingo heeft plaats gehad, en ook nu, ten gevolge der onzinnige omwenteling in Frankrijk, welligt weder gebeuren kan.

De heer *van Dam van Isselt* heeft uit den loop der beraadslagingen gezien, dat zich verschillende minoriteiten tegen de voordragt hebben opgedaan. De aanzienlijkste is echter die nopens den Raad van State. Spreker was voornemens voor te stellen, de behandeling van het hoofdstuk uit te stellen tot na de beraadslaging over het 3de hoofdstuk, ten einde de ministers in de gelegenheid te stellen nog rijpelijk de bedenking nopens den Raad van State in overweging te nemen. Spreker is door de rede des ministers niet van dat voornemen afgebragt. Hij blijft overtuigd, dat het belang van het vaderland vordert, dat de regering op dit punt toegeve. Men vraagt niet dat in de grondwet het verbod worde opgenomen voor het daarstellen van eenen Raad van State, maar men verlangt het facultatief gesteld te hebben. Wanneer men bedenkt dat de voordragt, welke van zooveel gewigt is, hier door eene kleine meerderheid aangenomen, door de dubbele Kamer kan verworpen worden, waartoe slechts 30 stemmen noodig zijn, dan is het wenschelijk dat de ministers toegeven op dit punt. Daarvoor wenscht hij hen in de gelegenheid te stellen.

Z. Exc. *de minister van Binnenlandsche Zaken* zal openhartig antwoorden waarom hij zich met het gedane voorstel niet kan vereenigen. De Raad van State, zegt Z. Exc. wordt miskend, niet gewaardeerd. Bij de welgezindheid der Kamer heeft hij nog niet alle hoop opgegeven, dat de Kamer van het gewigt daarvan overtuigd worde. Volgens de overtuiging der regering, is het noodig dat de Raad van State in wezen blijve. Dit is vooral noodig in een zoo beperkt land als het onze. In groote staten zijn er personen van allerlei rang en vermogen, die zich aan de openbare zaken wijden, en gelegenheid hebben zich daarin te oefenen. Bij ons is men daartoe niet zoo in de gelegenheid, vooral niet van eene plaats, waar men alles kan overzien. Voor ons vaderland is gemeld collegie dus noodig, waarin kundige mannen worden opgenomen, ten einde zich zelven te oefenen en anderen te bekwamen. Die Raad van State is dan eene kweekschool voor bekwame administrateuren, eene leerschool voor aanstaande staatkundigen. — Voor de regering is ook een besloten collegie noodig, dat niet naar buiten werkt, en dat alleen tot voorlichting dient. — Z. Exc. is gedurende eenige maanden in staat geweest, het collegie te beoordeelen. Het is volstrekt noodzakelijk, deszelfs advies in te winnen. Dit is een waarborg voor de natie, dat geene zaak zal worden behandeld, zonder onderzocht te worden. — Men heeft het collegie in minachting gebragt, omdat het personeel klein is. Het getal kan klein, de wetenschap groot, de vruchten aanzienlijk zijn. Het kan bovendien van den wetgever afhangen, zoodanige bepalingen te maken, dat de werkzaamheden belangrijk worden. Is het niet opmerkelijk, vraagt Z. Exc., dat juist de Kamer de afschaffing van een collegie vraagt, waarvan zij de vruchten nimmer onder het oog heeft gehad, terwijl de ministers, die deze vruchten kennen, het behoud noodzakelijk oordeelen en de nuttigheid verdedigen. Moet dit niet op de schaal der beoordeeling in aanmerking komen? Het is zoo gemakkelijk af te schaffen. Maar heeft men wel overwogen, wat, volgens de nieuwe voordragt, aan den Raad van State zal opgedragen zijn? Z. Exc. wijst op artt. 22, 23 en 27 van het ontwerp. Het collegie zal, onder anderen, mede moeten beoordeelen of er termen toe zijn te verklaren, dat de Koning niet meer in staat is te regeren. Heeft men niet, dat zulks alleen aan de beslissing der ministers zou overgelaten worden? Is ten deze de medewerking niet noodig van een collegie, dat met de zaken bekend is, en in aanraking met den Koning komt? — Z. Exc. zegt dat het dus geene stijfhoofdigheid van de ministers is, om hier te blijven volharden. Voor gewigtige oogenblikken moet vooraf voorziening genomen worden. — De ministers verklaren zich dien ten gevolge tegen het voorstel van het vorige lid.

De heer *Schooneveld* dringt er mede op aan, dat alleen de stemming over het aanhangige ontwerp worde uitgesteld.

De heer *van Panhuys* ondersteunt mede het uitstel van de beraadslaging en stemming over het ontwerp, waardoor de ministers in de gelegenheid zullen worden gesteld het ontwerp te veranderen.

Z. Exc. de minister van *Binnenlandsche Zaken* acht het noodeloos de beraadslaging en stemming uit te stellen, daar het ministerie niet kan besluiten de daarstelling van den Raad van State facultatief te maken. Het weet geen ander middel dan deze inrigting, om in de behoefte, straks door hem opgegeven, te voorzien. Het geval, waarvan hij gewaagde, kan zich in dezen dag voordoen. De gebeurtenis waarop hij het oog gevestigd had, is wenschelijk. Indien men tot de afschaffing van den Raad van State wil overgaan, dan zal men een ander collegie, ter voorziening in het bedoelde geval, moeten benoemen. Hij raadt der Kamer aan de beraadslagingen niet uit te stellen en geen tijd te laten te loor gaan. Hij hoopt dat de vertegenwoordigers niet sloopen zullen eene inrigting, die de regering verklaart dat niet gemist, noch ontbeerd kan worden. Herinnert u de woorden, door den Koning in de boodschap vervat, waarbij deze ontwerpen aan de vergadering werden aangeboden. Offert uw gevoelen te dien opzigte op aan het nut, dat het vaderland van den Raad van State in hoogstgewigtige omstandigheden trekken kan. Herinnert u wel, in welke moeijelijke oogenblikken het ministerie geheel alleen zou staan, als de Raad van State wierd afgeschaft, laat u dan thans door geen overdreven geest van bezuiniging beheerschen, die in de toekomst groot nadeel zou kunnen berokkenen.

Hij vraagt het aan de leden af of het vraagstuk van den Raad van State van dat groot belang is, om daarvoor dit wetsontwerp af te stemmen. Zijn er ook niet vele leden voor het behoud van den Raad van State gestemd? Men bedenke wel dat het hier geene nieuwe inrigting geldt, maar een collegie, dat sedert lang bestaat. Sedert de vijf maanden dat hij lid van het ministerie is, heeft hij 't nut van den Raad ingezien en hij schroomt niet te erkennen dat hij deswege van een ander gevoelen dan vroeger is. Dikwijls heeft hij zich gelukkig gerekend de inlichtingen en adviezen van den Raad van State te hebben mogen ontvangen; er zijn, in den laatsten tijd doorwrochte adviezen uit den boezem van dien Raad voortgekomen. In de vergadering zelve heerscht groot verschil over zijne doelmatigheid en nut. Z. Exc. meent dat men hier een offer van meening kan brengen.

De heer *van Rosenthal* verklaart, dat de ongelukkige bepaling van art. 7 het hem onmogelijk maakt dit hoofdstuk aan te nemen; hij acht het gevaarlijk dat de vertegenwoordiging het initiatief ten aanzien der troonopvolging, in bijzondere gevallen, zou kunnen nemen. Hij zou niet blijven hechten aan het bezwaar nopens den Raad van State.

De heer *Faber van Riemsdijk* meent bij het verschil van gevoelen dat er nopens dit hoofdstuk reeds aan den dag gelegd is, te moeten voorstellen, om de beraadslagingen over dit hoofdstuk artikelsgewijs te doen plaats hebben, ten einde het aan het ministerie blijke, wat inderdaad door de meerderheid wordt verlangd.

Thans wordt het eerst in omvraag gebragt het voorstel van den heer *van Dam van Isselt*, om de beraadslagingen en stemming over dit hoofdstuk uit te stellen. — Met eene meerderheid van 36 tegen 20 stemmen wordt dat voorstel afgestemd.

Vervolgens wordt, na eene korte woordenwisseling ook het voorstel van den heer *Faber van Riemsdijk* met 52 tegen 4 stemmen verworpen.

De heeren *Nederburgh*, *Star Busmann*, *van Leeuwen* en *Menso* verklaren zich tegen het ontwerp, vooral op grond, dat daarbij aan den Koning het regt wordt verleend om de beide Kamers te *ontbinden*, tegen welk stelsel zij, in verband tot dat van regtstreeksche verkiezingen gestemd zijn.

Z. Exc. de minister van Justitie merkt op, dat de behandeling van dat punt eigenlijk eerst bij het ontwerp III te pas komt, en dat men het 2de zou kunnen aannemen, des noods onder protest. Men moet niet uit het oog verliezen, dat men het 3de ontwerp, naar zijne meening, *de geheele grondwetsherziening* STAAT OF VALT; en dat, indien het 3de mogt worden afgestemd, ook het 2de van zelve vervalt.

De heer *Verwey-Mejan* verklaart zich alsnu tegen het behoud van den Raad van State, als niet in overeenstemming met het nieuw regeringsstelsel, dat volgens de ontwerpen zal worden ingevoerd.

De heer *Bijleveld* wil het ontwerp [illegible] onder protest, want de Raad van [illegible] bij hem geen punt van bezwaar [illegible] ontbindbaarheid der Kamers. — De heer *Menso* stelt nu voor, om, na het nieuwe bezwaar dat zich van on-

derscheidene leden tegen het ontwerp heeft voorgedaan, alsnu de beraadslaging en stemming over ontwerp II uit te stellen tot na de beslissing over hoofdstuk III. Dan toch kunnen er velen zijn die, wanneer dat hoofdstuk mogt zijn aangenomen, zich ook met het 2de zullen vereenigen. — Dit wordt door de heeren *Fetting*, *Uijtwerf Sterling*, *Schooneveld*, *Gevers* en *Gouverneur* ondersteund; doch de minister van Justitie merkt op, dat ook ontwerp III in naauw verband staat met ontwerp II omtrent den Raad van State, zoodat *dezelfde* grond van uitstel der discussie over no. III tot na de beslissing over no. II kan aangevoerd worden. Nadat de heer *Menso* zijne motie nader had toegelicht, wordt hetzelve, bij stemming *aangenomen* met 34 tegen 22 stemmen, zoodat de afdoening van het 2de hoofdstuk is verschoven tot na de beslissing over het 3de.

De vergadering wordt daarna gescheiden tot heden (zaturdag) avond ten 7½ ure, als wanneer de discussiën zullen aanvangen over hoofdstuk III (*van de Staten-Generaal*).

Avondzitting van 19 augustus.

De zitting geopend zijnde, zegt de voorzitter, dat alsnu, (in overeenstemming met het besluit der Kamer, heden middag genomen, waarbij werd bepaald dat er over hoofdstuk II geene stemming zou plaats hebben, dan na alvorens over ontwerp III gediscussiëerd en gestemd zou zijn), de afgebroken beraadslagingen over ontwerp III zullen worden voortgezet.

Z. Exc. *de minister van Binnenlandsche Zaken* vraagt het woord ter mededeeling dat de regering eene nieuwe wijziging gebragt heeft in art. 7 van het 2de ontwerp. Bij dat artikel werd bepaald, dat, wanneer bijzondere omstandigheden eenige verandering noodig maakten in de opvolging van den Troon, het voorstel daartoe zou worden behandeld op de wijze, als ten aanzien van veranderingen en bijvoegingen in de grondwet in artt. 3 en 4 van ontwerp XI is voorgeschreven. De regering stelt thans voor om te lezen in plaats van: *wordt het voorstel daartoe behandeld*, dit: »is de Koning bevoegd daaromtrent eene voordragt te doen," te behandelen op de wijze, enz. (zie boven.)

De heer *van Beeck Vollenhoven* verklaart, dat hij, na alles in den loop der discussie van heden gehoord en wedergehoord te hebben, begrepen heeft zijne stem aan het hoofdstuk niet te moeten onthouden. Hij offert veel op, eensdeels, om de eenstemmigheid te bevorderen; anderdeels, omdat hij niet geheel kan wederleggen, wat door den minister van Binnenlandsche Zaken is gezegd omtrent het noodige, het nuttige en onmisbare van den Raad van State. Eene derde en voorname reden van zijn besluit is gelegen in de erkenning, dat, bijaldien hij bij zijne meening bleef staan, hij dan ook genoodzaakt zou zijn het 3de hoofdstuk af te stemmen, en dit wenscht hij toch vooral aan te nemen. In dat 3de hoofdstuk komt namelijk voor de wijze van afkondiging der wetten, inhoudende dat daarbij de Raad van State gehoord is. Spreker weet het, hij zal alsnu het verwijt beloopen, dat hij in strijd zal handelen met het votum, door hem op het voorstel van het lid uit Utrecht uitgebragt. De redenaar erkent dit, maar hij moet daarop zeggen, dat de boog niet altijd gespannen kan zijn. Er zijn zoo vele voorstellen en motiën van orde gedaan, dat het den beste niet ten kwade kan geduid worden, dat hij zich omtrent een voorstel vergist heeft.

De heer *Wichers* betreurt het met vorige sprekers, dat men omtrent het vraagstuk der koloniën geene grootere stappen voorwaarts heeft gedaan; maar hij vreest dat door eene niet-aanneming van het tegenwoordig ontwerp men nog meer achterwaarts zou gaan. Hij vraagt intusschen eenige inlichtingen omtrent de tegenwoordige redactie van het art. dat daartoe betrekking heeft, ten einde het hem blijke, dat hij het art. goed verstaat. Hij herinnert daarbij aan de voorstellen, in 1844 ook door hem gedaan, waaruit blijkt, dat hij toen [illegible] eene ruimere inmenging der vertegenwoordiging in de zaken der koloniale wetgeving. Er wordt, zijns oordeels, dan den Nederlandschen wetgever overgelaten. Hij herinnert aan de wijze, waarop de koloniën vroeger beheerd werden en hoe zij bezittingen van den Staat zijn geworden. Hij herinnert daarbij aan de Oost-Indische compagnie en aan de magt en het gezag, waarmede deze instelling was bekleed. Toen ging de geheele wetgeving voor de koloniën wel degelijk van hier uit. Het was een Staat in den Staat, en het was juist onder dat bestuur dat de koloniën hare grootheid hebben bereikt. Gaarne had hij meer verlangd; doch hij zal, indien hij voldoende inlichtingen bekomen kan, aannemen wat de regering aanbiedt.

De heer *van Goltstein* ontwikkelt nader zijne bezwaren tegen het behoud van den Raad van State, vooral naar aanleiding van de verdediging, heden middag door twee der heeren ministers bijgebragt. Men heeft de wenschelijkheid van het behoud van dit staatsligchaam onder anderen ook geput uit deszelfs voortduring [illegible] sedert eenige eeuwen. Maar spreker wijst [illegible] werkkring en de roeping van dat collegie [illegible] blijkens deszelfs instructie van 1584. De grond [illegible] geheel anders, de roeping evenzeer; zoo [illegible] spreker het onderscheid aan, tijdens het keizerrijk [illegible] kweekschool voor ministers, mede een [illegible] moet men de ondervinding raadplegen, en [illegible] het dat in 30 jaren slechts één minister uit den Raad van State is voortgekomen. De gronden tot behoud van het collegie aangevoerd, acht spreker ten eenemale onvoldoende, en blijft bij zijn gevoelen, dat de Raad niet bij de grondwet gehandhaafd moet worden. Wil men zoodanig collegie, dat men de beslissing dan aan den wetgever overlate.

De heer *de Monchy* beantwoordt den vorigen spreker. Of hij, redenaar, heeft zich niet goed uitgedrukt, of zijn ambtgenoot heeft hem niet begrepen. Zijne bedoeling is niet geweest, dat er *twee* wetten zouden noodig zijn om eenige bepaling nopens de koloniën vast te stellen. Hij heeft alleen gezegd, dat uit het algemeen verslag is gebleken dat de Kamer dit zou verlangen. Verlangde de regering zulks, spreker zou tegen het hoofdstuk stemmen. Dit is echter het geval niet, en hij zal er zich gerust voor verklaren.

Den heer *Wichers* doet het genoegen, dat hij den vorigen redenaar niet wèl begrepen heeft; maar dit verleend begrip kan ook bij anderen ontstaan zijn, en daarom blijft hij aandringen, dat de ministers zelve verklaren wat hunne bedoeling bij de aanbieding der voordragt geweest is.

Z. Exc. de *minister voor de Hervormde Eeredienst* heeft thans het woord. Meermalen heeft hij als lid der Kamer het woord gevoerd. Voor het eerst spreekt hij thans van de ministersplaats. Dit is reeds op zich zelve gewigtig voor Z. Exc. Dubbel gewigtig is echter voor hem dit oogenblik, nu deze eerste rede een zoo belangrijk onderwerp als de grondwets-herziening betreft. Dubbel gewigtig is dit oogenblik voor hem; want men weet het, steeds behoorde die herziening tot zijne vurigste wenschen. Reeds vóór dat hij zitting in de Kamer had, heeft hij daartoe medegewerkt, en van het oogenblik dat hij lid der vergadering werd heeft hij geene gelegenheid ongebruikt gelaten om daartoe te geraken. Met blijdschap heeft hij dan ook de opgaande zon gezien, welke licht en leven over het vaderland zou uitstorten. Ook de Kamer heeft die voorstellen met blijdschap ontvangen, welke de eerbiedigde Koning haar heeft aangeboden. De wijze, waarop het voorloopig verslag is opgemaakt en het gemeen overleg heeft plaats gehad, getuigt dat de Kamer naar hetzelfde doel streeft om het politieke leven van het vaderland op hechte grondslagen te vestigen. De discussiën der afgeloopen dagen getuigen van de eenstemmigheid van vertegenwoordiging en regering, waarvan de schoonste vruchten te wachten zijn. Een ieder wil een offer op het altaar des vaderlands brengen. Zoo is het 1ste hoofdstuk aangenomen, en de Regering heeft daarin een bewijs meenen te zien van de medewerking der vergadering. Na de wijziging heden avond in het 2de hoofdstuk aangebragt, is er mede slechts een punt overgebleven waaromtrent geschil van gevoelen bestaat: den Raad van State namelijk. Het nut daarvan wordt door velen betwijfeld, zelfs na de rede door twee ambtgenooten van Z. Exc. gehouden. Het zij Z. Exc. vergund over dit onderwerp nog een enkel woord bij het reeds in het midden gebragte te voegen. Zij, die het nut van den Raad van State betwijfelen, doen zulks uit het oogpunt van finantiëel belang. Wanneer dat collegie wordt opgeruimd zal er eene bezuiniging plaats hebben. Z. Exc. moet in de eerste plaats opmerken, dat dit resultaat twijfelachtig is. Indien het collegie mogt verdwijnen, dan is het niet zeker of niet een ander in plaats zou moeten gesteld worden, welligt met meerdere kosten. Doch toegestemd dat er bezuiniging zou plaats hebben. Ook Z. Exc. haakt naar vereenvoudiging en bezuiniging, omdat daardoor alleen nut en heil aan te brengen is in den benarden finantiëelen toestand des vaderlands; omdat daardoor te gemoet kan gekomen worden aan de veelvuldige klagten nopens den druk der lasten. Maar naast dit belang staat voor Z. Exc. een van nog hooger gewigt, het belang van het vaderland. Daarbij komt de besparing van eenige duizende guldens niet in aanmerking. — Zij die het bestaan van meergemeld collegie bestreden hebben, wenschen het daarzijn daarvan facultatief gelaten te hebben. Maar Z. Exc. moet opmerken, dat dit collegie in de bestaande grondwet aanwezig is: het is geene nieuwsgierigheid. Nu verlangt de tegenwoordige grondwet dat, om eene verandering daarin te brengen, daarvan ook de noodzakelijkheid moeten blijken, moet aangetoond worden. Daar waar men zegt: ik weet het niet, of de Raad van State nuttig is kan men geene verandering daarstellen. Het staatscollegie bestaat: ge moet beginnen met het bewijs te leveren dat het nadeelig is. — Z. Exc. moet nog eene opmerking maken. De Kamer heeft zich bereidwillig verklaard, daar waar het geene hoofdbedenking of gemoedelijk bezwaar betrof, een offer te willen brengen. Wanneer nu die leden, die de opruiming van den Raad van State willen, toestemmen dat dit een punt van ondergeschikt belang is, dan zal men het Z. Exc. niet ten kwade duiden, dat hij aan die leden met hunne eigene woorden antwoord om van hunne zijde een offer te brengen. De regering heeft van den beginne getoond, dat zij door toenadering gewenscht heeft het gemeen overleg te bevorderen. De regering heeft al gedaan wat zij vermogt. — Wanneer Z. Exc. nu als lid der vergadering vóór het hoofdstuk zal stemmen, geeft hij als minister der vergadering den raad: geef gehoor aan hetgeen de vorst van u heeft gevraagd, en breng een offer van inschikkelijkheid op het altaar des vaderlands.

Z. Exc. *de Minister van Marine en Koloniën* heeft verklaard, dat het ministerie, sedert zijne optreding, zijne zorgen ook gewijd heeft aan de belangen der koloniën, die zoo naauw verbonden zijn aan het welzijn van het vaderland. Wel verre dat de regering in de voorgestelde bepalingen gebleven is beneden de wenschen van de meerderheid der vergadering is zij verder gegaan dan door de meerderheid der vergadering is verlangd. Wat aangaat de reglementen van het beleid der regering, heeft de regering gesteld een termijn van drie jaren, om dezelve aan de vertegenwoordiging te onderwerpen, doch het is geenszins haar voornemen dien tijd te laten verloopen. Zij meende slechts een tijd te moeten voorstellen, om het gewigtige werk met de noodige zorg zoo volmaakt mogelijk te kunnen aanbieden. De tegenwoordige reglementen der koloniën zijn allengskens reeds zooveel verbeterd, dat zij vrij volledig zijn en dat er geene zoo groote en dringende behoefte bestaat ze te veranderen, hoewel zij later door de wetgeving zullen dienen bekrachtigd te worden. Wat aangaat het muntwezen, hetwelk mede bij de wet zal worden geregeld, het is een belangrijk onderwerp, dat met gelijksoortige aangelegenheden in Nederland en buitenslands in verband zal dienen te worden gebragt. Het is een gewigtig onderwerp, dat voor veelzijdige beschouwing vatbaar is. Het herstel daarvan is zoo gemakkelijk niet. Er moet deswege vele wisseling van gedachten plaats hebben, ook met den opper-landvoogd in Indië. Z. Exc. doet zien, dat de regering nopens de koloniale aangelegenheden verder is gegaan dan de Kamer zelve verlangd heeft. Immers men wilde de medewerking der Kamer tot nog enkele andere bepaalde onderwerpen beperkt zien. Op die wijze zou men den weg hebben afgesneden om vele andere punten aan de wet te onderwerpen. De regering verlangt zoo veel mogelijk gewigtige punten aan de wetgeving te onderwerpen en aan haar bloot te leggen; zij verlangt eene volledige kennis van de belangen der koloniën bij de wetgeving. Doch het is tevens de pligt der regering te waken en voorzigtig te wezen. De regering heeft aller wenschen vereenigd, door in het wetsartikel te stellen, dat ook andere onderwerpen aan de wetgeving zullen kunnen worden onderworpen, indien daartoe behoefte bestaat. Z. Exc. verklaart, dat het nooit de bedoeling der regering kan geweest zijn, en ook niet is, om eerst eene wet van noodzakelijkheid eener vast te stellen wet tot stand te brengen. Dit zou slechts tot noodeloozen omslag leiden. Hij vreest geene verkeerde gevolgen uit de bepaling, thans in het ontwerp opgenomen. De toekomstige wetgeving zal wel gezond verstand bezitten en voor overreding vatbaar zijn, om te kunnen beoordeelen en beslissen, welke aangelegenheden al dan niet vatbaar zijn, om bij de wet te worden geregeld. De later vast te stellen wetsbepalingen kunnen daarheen strekken om te zorgen, dat de vertegenwoordiging volkomene kennis zal dragen van den toestand der finantiën van de Overzeesche bezittingen, gelijk die van het moederland. Z. Exc. gelooft dat de voorgestelde bepalingen den meesten waarborg opleveren dat de nationale vertegenwoordiging volkomen kennis dragen zal van den stand der finantiëele administratiën in de koloniën. Aan de vertegenwoordiging zullen worden medegedeeld alle stukken, welke tot dusverre aan de staatscommissie worden medegedeeld. Het is de vraag, of zij, die de overgelegd worden de stukken en rekeningen en staten minder duidelijk achten, wel genoeg met de zaken in de koloniën bekend zijn, om dezelve volkomen te kunnen beoordeelen? Een der leden heeft eens gezegd, dat de koloniën geplaatst waren in een glazen huis. Dat heeft toen aan de leden van de Kamer aanleiding gegeven om te vragen, of dit dan mat glas was? maar Z. Exc. zal nu vragen, of het oog van dien geachten man scherp genoeg was, om door dat glas te zien? Even als zijn voorganger, is hij, minister, bereid, om aan de vertegenwoordigers des volks al die ophelderingen en inlichtingen nopens de koloniën te geven, als zij mogten verlangen. Daar hij lang aan het hoofd der administratie geplaatst is geweest, daar hij de koloniën bezocht, ja in een derzelve als landvoogd was geplaatst, wil hij gaarne zooveel hem mogelijk is, tot inlichting en opheldering medewerken. Het is de bedoeling des Konings en van zijn kabinet dat de meest mogelijke openbaarheid heersche, en dat rondheid en openhartigheid in alle handelingen, ook ten opzigte der koloniën, voorzitten.

Wat aangaat de opmerkingen nopens de Oost-Indische Compagnie, Z. Exc. zal haar in waarde laten. Werkelijk klom zij tot eene onbekende hoogte. Maar toen er verschil van opiniën begonnen te heerschen onder de leden, moesten er toch allengs ambtenaren benoemd worden, om den gedemoraliseerden boedel in orde te brengen en te regelen.

Z. Exc. meent, dat men ten aanzien der politische ontwikkeling in de koloniën voorzigtig moet wezen. Politische regten bij onbeschaafde menschen kunnen zijn als een scheermes in handen van een kind. Men zij voorzigtig. Men kent thans het goede, dat men bezit, maar het is geen tijd, om proefnemingen te doen. Men moet wel acht slaan op het groote belang, dat het moederland heeft bij de koloniën al mogen de voordeelen die daaruit zijn voortgevloeid, *(Zie verder het vervolg.)*

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.

Vervolg der
Arnhemsche Courant,
Van Woensdag 23 Augustus 1848.

ook zoo groot niet zijn, als sommigen daarvan voorspiegelen. Z. Exc. zegt ten slotte, dat het hem aangenaam wezen zal, om, zoolang hij aan het hoofd van het ministerie van Koloniën mogt staan, mede te werken om de kennis der koloniale belangen en aangelegenheden zooveel maar mogelijk te bevorderen. Hij gelooft dat de grondwettelijke bepaling ook die strekking heeft.

De heer *Star Busman* merkt op dat aan de bekrachtiging van het voorgedragen stelsel van vertegenwoordiging door de meerderheid is verbonden geworden de voorwaarde dat er eene Eerste Kamer zou worden zamengesteld, die een bolwerk zou opleveren tegen overijling. De vraag wordt nu, voldoet de zamenstelling der Eerste Kamer zoo als ze thans is voorgedragen, aan de vereischten door de regering zelve en door de Kamer opgegeven.

Spreker beantwoordt die vraag ontkennend. De éénige grondslag der verkiesbaarheid is thans het *geldelijk* vermogen, bij wettelijke fictie afgeleid uit den aanslag in de directe belastingen. Geld is dus hier de eenige maatstaf; regtschapenheid, kunde en onafhankelijkheid kunnen echter niet worden opgemaakt uit het geldbezit, want ze zijn uitvloeisels van het verstand en van het hart.

En als spreker vraagt welk vertrouwen eene zoodanig ingerigte Kamer bij de natie zal inboezemen dan vindt hij ook geen bevredigend antwoord. Want de Eerste Kamer zal voornamelijk vertegenwoordigen het element van het groote grondbezit omdat haar grondslag gelegen is in den aanslag in de belastingen. Nu moge aan dat grondbezit door de Germaansche volksstammen groot gewigt gehecht zijn, maar die tijden zijn voorbij; en naast het grondbezit hebben zich tegenwoordig twee andere elementen gevestigd, die namelijk der industrie en den groothandel. Behoeft spreker te zeggen dat die belangen dikwerf niet overeenkomen? En wat zal daarvan het gevolg zijn? Doet zich een geval op dat het grondbezit met den handel of nijverheid in strijd zij, dan zal de Eerste Kamer, die uitsluitend het grondbezit vertegenwoordigt, *beslissen* en de andere belangen zullen zich dan over partijdigheid beklagen. Stemt de Eerste Kamer eene verhooging van grondlasten af, men zal zeggen dat zij het algemeen belang ten offer brengt aan het personeel belang. Stemt zij eene belasting toe op handels-artikelen, dan zal de handel klagen dat hij opgeofferd wordt aan en door het grondbezit. Genoeg ten betooge dat de grondslag der voorgedragene verkiesbaarheid onjuist en niet duurzaam mag genoemd worden.

Vervolgens geeft spreker de verdere punten op waarom hij de zamenstelling der Eerste Kamer, in verband met het stelsel van vertegenwoordiging, moet afkeuren, als daar zijn: de keuze door de Provinciale Staten, welke, gelijk gezegd is, zulke slechte vertegenwoordigers hebben gekozen, die slechts eene fictie, in plaats van waarheid, waren; de ontbindbaarheid der Kamer, terwijl het collegie dat de leden kiest, niet ontbindbaar is; — het gemis van den invloed der Kroon op de benoeming van de leden der Eerste Kamer, spreker meent dat er andere wijzen van zamenstelling te vinden waren, bij voorbeeld de keuze door den Koning uit cathegoriën bij de wet te bepalen, of wel de keuze door Z. M voor een bepaald getal jaren met regt van herkiezing. Aan het slot zijner rede meent spreker dat de verwachtingen nopens de grondwets-herziening overdreven zijn; het is waar, eene zekere spanning is er geboren geworden, met verlangen wordt de beslissing te gemoet gezien; maar de kalmte zal wederkeeren: doch wat de vertegenwoordiging thans vaststelt moet blijven en is van invloed op het geluk der natie, men mag de toekomst niet aan het tegenwoordige opofferen, als het hoofdbezwaren geldt; daar is de grens der inschikkelijkheid van den Hollandschen vertegenwoordiger, en omdat spreker het voorgedragen stelsel van vertegenwoordiging afkeurt, kan hij het hoofdstuk niet goedkeuren.

De heer *Uytwerf Sterling* doet uitkomen het verschil van de wijze der verkiezing van de beide Kamers der Staten-Generaal tusschen de nog bestaande en de nu voorgedragene stelsels. Wat de Eerste Kamer betreft, doet hij vele bezwaren kennen tegen de voorgestelde wijze van verkiezing en had het in 't afgetrokkene wenschelijker beschouwd, hare nog bestaande wijze van keuze onveranderd te laten. Maar bij den voorgedragen veranderden grondslag van vertegenwoordiging en eene ontbinding van dit staatscollegie, geeft spreker toe, dat de benoeming van deszelfs leden niet langer door den Koning kan geschieden. Hij keurt het echter af, dat de keuze nu alleen bepaald zou worden uit de aanzienlijkste grondbezitters en had liever meerdere cathegoriën daartoe verlangd, immers de vroedsten, verdienstelijksten en kundigsten uit den lande, gelijk dit in het verslag der Kamer zelve is opgemerkt. Hij geeft het der regering evenwel toe, dat een maatstaf van kunde niet mogelijk is aan te nemen, en na over deze aangelegenheid zeer lang te hebben nagedacht, het voor en tegen angstvallig te hebben gewikt en gewogen, is des sprekers slotsom geweest, dat hij geene voldoende gronden heeft gevonden om het voorstel der regering nopens de verkiezing der Eerste Kamer niet aan te nemen. — Wat nu betreft de Tweede Kamer, houdt hij zich overtuigd, dat het stelsel van verkiezing, door de Kamer in haar verslag van 16 maart verlangd, ver de voorkeur verdient boven dat van de regering, namelijk de verkiezing met één trap, ook al ware het slechts daarom, dat bij deze laatste inderdaad de keuze bij *volstrekte* meerderheid geschiedt, welke wel, volgens hem, niet zal bereikt worden bij regtstreeksche verkiezing. Deze komt tot geen einde; geeft tot kiezen en herkiezen aanleiding. Veroorzaakt veel tijdverlies, en levert een last op voor de kiezers. Spreker somt nog meerdere bezwaren op, zijns inziens aan dit stelsel verbonden en wijst deswege op andere landen, waar die regtstreeksche verkiezing tot onrust en wanorde heeft geleid, ja dikwijls noodlottiger gevolgen na zich sleept. Ook de mindere kennis van kiezers met zaken en personen, levert geen waarborg voor goede keuzen. Niettemin, en ofschoon spreker bij al die bezwaren nog zeer vele andere zou kunnen opnoemen, meent hij aan het voorgedragene stelsel der regering zijne goedkeuring te moeten hechten. Hij acht thans de regtstreeksche verkiezing hier te lande eene behoefte, en dit volk meer dan elk ander daartoe geschikt. Ook bij de zich genoegzaam algemeen en met aandrang geopenbaarde meening, hier te lande voor dat stelsel en tot voorkoming van ontevredenheid, en eindelijk tot beëindiging van spanning in deze, is het zaak, dit stelsel van verkiezing hier in te voeren. Deze redenen bewegen den spreker zich voor het derde ontwerp te verklaren, doch leveren hem juist grond op, om tegen het tweede hoofdstuk te stemmen.

De heer *Byleveld* herinnert, dat, toen het den Koning behaagd heeft, de meening der Kamer in te winnen nopens eene ruime herziening der grondwet, deze in haar antwoord bij het tweede punt van het verslag te kennen gegeven heeft, dat de zeer groote meerderheid zich tegen de regtstreeksche verkiezingen verklaard had, en dat de benoeming van de leden der Tweede Kamer moest plaats hebben door kies-collegiën, door stemgeregtigden te benoemen, dus door verkiezingen met éénen trap. Spreker is nog van het nut der regtstreeksche verkiezingen niet overtuigd. Hij acht die met éénen trap doelmatiger, naardien niet alle stemgeregtigden geacht kunnen worden een waarborg op te leveren voor het doen eener goede keuze. Spreker zou evenwel de zienswijze der regering aannemen, en in eens van de eene uiterste tot de andere overgaan, indien tegenover het geheel democratische stelsel der Tweede Kamer eene krachtige aristocratische magt der Eerste Kamer wierd gesteld. Dit is de voorwaarde geweest van velen, om zich met de regtstreeksche verkiezingen te vereenigen. Men had dus mogen verwachten, dat de regering ten deze eene grootere toenadering zou betoond hebben. Aan het verlangen der meerderheid is echter slechts ten deele voldaan door de benoeming der leden van de Eerste Kamer door de Provinciale Staten. Dit levert spreker geene genoegzame waarborgen op. Met het oog op de toekomst, en na rijpe overweging acht hij zich verpligt, tegen het hoofdstuk te stemmen.

De heer *Opperdoes Alewijn* is mede tegen het voorgedragen stelsel van vertegenwoordiging, vooral wat betreft de regtstreeksche verkiezing n. Hij schetst de gevolgen van de in-werking-brenging van dat stelsel, zoo als hij zich die gevolgen voorstelt. De bezwaren, die spreker heeft, zijn veelvuldig en hij hoopt, dat de regtstreeksche verkiezingen niet zullen opleveren de tooneelen uit de vorige eeuw, in ons vaderland voorgevallen. Spreker wijst ook op het buitenland en op de bekende misbruiken, welke bij de verkiezingen plaats hebben.

De heer *Borski*, ofschoon bezwaren hebbende op het onderwerpelijke hoofdstuk, zal gaarne, om een blijk van zijne zucht tot bevordering van eenstemmigheid te geven, zijn persoonlijk gevoelen ten offer brengen en voor het hoofdstuk stemmen.

De heer *van Goltstein* verklaart zich voor de regtstreeksche verkiezingen. Het volk moet zelf weten, wien het zijne belangen wenscht toe te vertrouwen. Spreker verstaat daaronder hen, die daartoe de noodige kennis, onafhankelijkheid en belangstelling in de gemeene zaak hebben, om tot de keuze te worden toegelaten. Er wordt daartoe eene zekere mate van welgesteldheid vereischt. Deze wordt aangewezen in het aandeel der belasting. Het volksonderwijs zal ook bijdragen dat het volk wel onderscheide wien het zijne belangen opdraagt. — Spreker heeft intusschen bedenking over de voorgestelde wijze van verkiezing voor de Eerste Kamer. Moet daarbij dan alleen de aristocratie van het geld, niet die van verdienste en geboorte in aanmerking komen? Maar zijn ook de Provinciale Staten geschikte kiezers? Spreker gelooft dit niet, daar dit een collegie is, dat, naar zijne meening, zich alleen met provinciale belangen hebbe bezig te houden. Wat beteekent bovendien de ontbindbaarheid der Eerste Kamer, wanneer de Provinciale Staten onontbindbaar zijn, en zij dus, bij eene ontbinding van eerstgenoemd collegie, weder dezelfde personen kunnen benoemen? Spreker had liever verlangd dat kiezers, eenen hoogeren census betalende, de keuze voor de Eerste Kamer zouden doen, maar vooral dat verdiensten bij keuze in aanmerking zouden komen. Dan zou men een geschikt bolwerk voor den troon erlangen, een dam tegen mogelijke onstuimige driften van de Tweede Kamer. Dit bezwaar zou bij den redenaar echter zoo hoog niet wegen, om het hoofdstuk af te stemmen. Het geldt hier de groote vraag, of men eene ruime grondwets-herziening verlangt. Spreker verlangt zulks, en acht zich dus gelukkig voor het hoofdstuk te kunnen stemmen.

De heer *Kien* kan zich vooralsnog niet met het ontwerp niet vereenigen. Hij zou eene regtstreeksche keuze van de leden der Tweede Kamer wel kunnen aannemen; hij had veeleer door trapsgewijze daartoe willen geraken, en wel eerst regtstreeksche keuze voor provinciale en plaatselijke vertegenwoordiging verlangd ingevoerd te zien. Hij ziet echter geen kans om thans zijnen zin te krijgen en hij zal alzoo zijn bijzonder gevoelen opofferen en genoegen nemen met de regtstreeksche verkiezingen. Hij verwacht daarvan in Nederland geene onoverkomelijke bezwaren. Doch zijne bedenking is gelegen in de zamenstelling van de Eerste Kamer. Hij had gaarne bij de keuze voor de Eerste Kamer, die aan de Provinciale Staten zijn opgedragen zoogenaamde cathegoriën wenschen onderscheiden te zien.

De heer *Enschedé* verlangt eenige inlichtingen. De Koning zal het regt van veto mogen uitoefenen. Nu vraagt hij, of alle voorstellen van wet aan den Koning aangeboden door Z. M. moeten worden aangenomen, en of een voorstel, door de Tweede Kamer geamendeerd, zal moeten worden aangenomen, dan wel of de Koning ook daarover het veto mag uitspreken? Is het niet de bedoeling, dat de Koning het veto over het amendement dat door de Tweede Kamer in eenig voorstel gemaakt is zal mogen uitspreken?

De heer *Faber van Riemsdijk* heeft bedenkingen 1o. tegen art. 3. Hij neemt aan het beginsel der regtstreeksche verkiezingen, om dezelfde redenen als de heer *Sterling*. Maar hij wenscht dat in de grondwet zelve zal opgenomen worden de bepaling in het voorloopig kiesreglement voorkomende, namelijk dat de keuze moet geschieden bij volstrekte meerderheid; dit zal een waarborg zijn dat de verkiezingen niet somtijds zullen kunnen afhangen van wat professor *Thorbecke* te regt, de *wil van het toeval* noemde; 2o. heeft spreker bezwaar in art. 4, het stelsel der verkiezingen voor de Eerste Kamer; spreker neemt wel genoegen met het voorgestelde, maar hij wenscht cathegoriën, geld is geen grondslag voor verstand en behalve dien, wenscht spreker de grens van verkiesbaarheid uit te breiden.

De heer *Nap* kan zich niet vereenigen met de zamenstelling der Staten-Generaal, zoo als die thans wordt voorgesteld. Hij is tegen regtstreeksche verkiezingen voor de Tweede Kamer. Zij stelt eene fictie tegenover eene andere fictie, en niet eene waarheid. Die waarheid zou bestaan, indien de natie in massa opstond, en zich zelve regt verschafte. Maar het doel moet niet wezen eene verkiezing der massa, maar de beste. De massa is niet in staat zelve te oordeelen. Die in den nederigen stand den geheelen dag werkzaam is, kan niet in staat zijn het geheele land te overzien. In gemoede is spreker van oordeel, dat de verliezing met éénen trap een beter resultaat zou opleveren. Zoo als thans het voorstel luidt, bestaat er eene te veel democratische kleur. Diezelfde kleur vindt spreker ook terug bij de Eerste Kamer. De beide Kamers moeten het volk niet vertegenwoordigen. Dit is alleen met de Tweede Kamer het geval. De eerste vertegenwoordigt een ander beginsel, de aristocratie. Het volk moet daarbij dus niet kiezen. Dan wordt de Eerste Kamer geen schild, waartegen eene botsing tusschen de democratie en den troon moet afstuiten. Spreker verlangt dus, dat de benoeming voor de Eerste Kamer door den Koning geschiede levenslang, en dat daarin niet worde opgenomen alleen de geldaristocratie, maar ook de verdiensten. Dan zou men een waarborg voor de Kroon hebben.

De heer *Hoffman* merkt, uit hoofde van het ver gevorderde uur, alleen dit op, dat hij voor het stelsel van de regtstreeksche verkiezingen is, maar dat hij blijft aandringen op de opneming der verklaring, dat de keuze moet geschieden bij volstrekte meerderheid. Hij staaft zijn verlangen met het onlangs geopperd gevoelen door professor *Thorbecke*. De regering niet voldaan hebbende aan dit verlangen, zal hij het hoofdstuk zijns ondanks afstemmen, ofschoon de regering dank zeggende voor de heden avond gebragte wijziging in art. 7.

De heer *Nederburgh* is zeer sterk tegen regtstreeksche verkiezingen. Verkiezing met éénen trap acht spreker zeer wenschelijk, en hij geeft als grond daarvoor op de gevolgen, die men *a priori* kan berekenen, dat regtstreeksche verkiezingen, volgens hem, kunnen of zullen hebben. Ook de praktijk en de ondervinding komen spreker bij zijn betoog zeer te stade.

Spreker vereenigt in zijne rede alle bezwaren, zoo hier als elders aangevoerd, en besluit met de verklaring, dat hij het ontwerp zal afstemmen.

De heer *van Twist* zal het hoofdstuk aannemen, maar vraagt het woord over het heden morgen door de Kamer genomen besluit om over ontwerp III te stemmen vóór over ontwerp II. De minister van Justitie heeft wel opgemerkt dat ontwerp III in verband staat met II en dat dus dezelfde zwarigheid blijft bestaan; maar dit acht spreker minder juist, want in ontwerp III wordt wel de Raad van State *genoemd* maar meer ook niet; men kan zich dus zonder bezwaar ten voordeele van ontwerp III ver-

klaren, zonder eenigermate geprejudicieërd te worden in de opinie over den Raad van State in ontwerp II opgenomen. Het eenige wat gebeuren kan is dit: dat wanneer ontwerp II mogt afgestemd worden, hetgeen spreker niet gelooft, en de regering dan mogt komen tot eene andere voordragt nopens den Raad van State, dan in dit geval nog eene geringe verandering in het ontwerp III zal moeten gebragt worden wanneer dit aangenomen mogt zijn. Men kan dus gerustelijk ontwerp III aannemen, schoon bezwaren hebbende tegen den Raad van State.

De heer *Verwey-Méjan* is dezelfde meening toegedaan en zal dezelfde gedragslijn als de vorige spreker volgen.

De heer *van Rosenthal* schetst het belangrijke van dit voorstel. Hij vraagt, of het tijdstip daar is, om tot het stelsel der regtstreeksche verkiezingen over te gaan? Bij hem bestaat deswege nog twijfel. De natie heeft vele eigenschappen, die haar geschikt maken tot regtstreeksche verkiezingen. Maar de vraag is, of de volstrekte of de betrekkelijke meerderheid bij de regtstreeksche verkiezingen zal bestaan? Dat is de groote vraag, waarvan de beantwoording bij hem van beslissenden invloed wezen zal op zijne uit te brengen stem. Hij verlangt namelijk bepaalde zekerheid, dat er steeds volstrekte meerderheid zal worden in het oog gehouden. Hij kan niet toegeven, dat de Eerste Kamer zoodanig worde vastgesteld, als voorgedragen is. Hij kan niet goedkeuren, dat de betrekkingen van minister en volksvertegenwoordiger vereenigd kunnen worden. Hij verwacht die uitsluiting in het belang van het vaderland. Daarentegen acht hij de uitsluiting van geestelijken uit de Kamers zeer verkeerd. Hij zou hunnen invloed meer vreezen buiten dan in de Kamer.

(*Vervolg hierna.*)

Amsterdam, 23 *aug*. Wij hebben onze berigten uit Batavia, per Overland-Mail, tot 28 junij jl., ontvangen.

Zij bevatten, onder anderen, mededeelingen nopens den togt naar Bali. Die eerste mededeelingen zijn niet gunstig. Onze troepen, na de voornaamste versterking te hebben bemagtigd, hebben uit gebrek aan amunitie en water die stelling weder moeten ontruimen, en ofschoon zij den gevaarvollen terugtogt met de meeste orde hebben volbragt, heeft het verlies der onzen aan gesneuvelden en gewonden bedragen 14 officieren, 104 Europeanen, 25 Afrikanen en 113 Inlanders.

De gesneuvelde officieren zijn de kapitiens *G. J. Donleben* en *M. L. Dostal*, 1ste luit. ad. *H. J. van der Wijck*, de 1ste luits. *J. G. Ulhenbeck*, *C. S. Ulhenbeck* en de 2de luit. *J. J. A. Wichers*.

De gewonden zijn de kapt. *J. W. Macdonald*, de 1ste luit. adj. *E. A. Haitink*, de 1ste luits. *W. A. C. Ardesch*, *C. F. J. Kern*, *J. B. Penning Nieuwland*, de 2de luits. *J. G. C. van Heemskerck*, *M. H. Dickmann* en *P. T. Prager*.

In verband met de staatkundige gebeurtenissen van meer algemeenen aard zullen de operatiën der expeditie zooveel mogelijk worden bekort en bespoedigd.

Een correspondent schrijft ons, dat te Batavia sprake was, om onze troepen van Bali te doen terugkomen.

(*Hand.*)

— Men zegt, dat den heer *P. Huidekoper*, burgemeester van Amsterdam, het lidmaatschap der Eerste Kamer aangeboden zou zijn, maar dat hij bedankt heeft. (*N. U. C.*)

's Gravenhage, 23 *aug*. Bij besluit van den 19den dezer heeft Zijne Majesteit alsnog tot leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal benoemd:

mr. *A. J. Vos de Wael*, burgemeester der stad Zwolle en lid der Provinciale Staten van Overijssel, en

L. G. A. graaf *van Limburg Stirum*, lid van de ridderschap en Provinciale Staten van Vriesland en grietman van Kollumerland.

Arnhem, 23 *aug*. De dagen van gisteren en eergisteren waren voor de inwoners en bezoekers van Arnhem regte feestdagen. Even als in het vorige jaar had ook nu alhier weder de vereeniging van vele Nederlanders en Duitschers van den Neder-Rijn plaats, ten einde onderscheidene zangstukken gezamenlijk voor te dragen. Reeds vrijdag jl. werden de verschillende Liedertafels door de gecommitteerden ter feestregeling bij hunne aankomst op eene plegtige wijze verwelkomd; terwijl Arnhems ingezetenen door het uitsteken van vlaggen en wimpels hunne deelneming in de algemeene vreugde aan den dag leggende, de stad een feestelijk aanzien hadden gegeven.

De Liedertafels, die per spoortrein aankwamen, volbragten hunne reis in diligences, rijk getooid met vlaggen en guirlandes. Bij hunne komst werden zij door de Arnhemsche Liedertafels, onder het spelen der muzijk door het stedelijk muzijk-korps, op eene plegtige wijze ontvangen. Van daar begaven zij zich naar het hôtel *de Zon*, alwaar hun de decoratie benevens het programma en de tekstboekjes werden uitgereikt. Later werden de Duitsche zangvereenigingen, die met eene Nederlandsche stoomboot aankwamen, op gelijke wijze ontvangen; ook de stoomboot was feestelijk getooid met Duitsche en Hollandsche vlaggen, ten teeken hoe men zich thans wederom als kunstbroeders zou vereenigen. Van beide kanten werden saluut-schoten gewisseld, terwijl het Nederlandsche muzijk-korps het Duitsche en het muzijk-korps van het 17de regiment Koninklijk Pruisische infanterie het Nederlandsche volkslied speelde. Aan de Liedertafels, die per rijtuig aankwamen, viel eene even plegtige ontvangst ten deel. Des avonds had de feestelijke optogt uit het hôtel *de Zon* naar het gebouw voor zangvereenigingen, *Musis Sacrum*, plaats, ten einde met de repetitie een aanvang te maken, die eerst laat in den avond eindigde.

De morgen van den eersten feestdag werd gewijd aan het voorzetten van de repetitie; na den afloop hiervan vereenigde men zich op de buiten-societeit op Reeberg.

Tegen 5 ure had de eerste gecostumeerde optogt, volgens programma, naar *Musis Sacrum* plaats: de zalen van dit feestgebouw werden door gaslicht helder verlicht en waren door Duitsche en Hollandsche vlaggen, guirlandes en andere versierselen smaakvol getooid. Bij het betreden van het orkest werden de heeren zangers door eene zeer talrijke schaar van toehoorders met een daverend hoera begroet; terwijl buiten het gebouw verscheidene kanonschoten werden gelost. Daarna ging men over tot de uitvoering der zangstukken volgens opgave van het tekstboekje. Het eerste stuk, *Auferstehen*, motet van *B. Klein*, onder directie van den heer *L. Bisschoff* uitgevoerd, verlevendigde reeds de gespannen verwachting, en voorzeker *Het Land der Zaligen* van *P. C. Renaud*, benevens *Mein Vaterland*, van *C. A. Bertelsman*, en *die Macabeër* van *L. von Beethoven* werden op eene uitmuntende wijze gezongen. Over het algemeen werden ook de volgende stukken zeer goed voorgedragen; vooral meenen wij dit te mogen zeggen van *Floris V op het kasteel te Muiden*, door *J. H. Verhulst*; hoewel wij gaarne den heer *Klein* zouden hebben zien optreden als tenor-zanger, daar het moeijelijk schijnt diens plaats in zulk eene ruim lokaal te vervullen, niettegenstaande aan den heer *Tuin* eene liefelijke, welluidende stem niet kan ontzegd worden. De laatste twee stukken, het Duitsche en het Hollandsche volkslied, werden onder het zwaaijen der vaandels, bij herhaling met geestdrift gezongen.

Nu kon men zich, begunstigd door het heerlijkste weder, in de in *vaux-hall* veranderde wandelingen gaan verlustigen. Het geheele terrein was door eene menigte lampions zeer goed verlicht; in een woord voor alles was de beste zorg gedragen. De muzijk van het Duitsche muzijk-korps en de goede harmonie, welke tusschen de aanwezigen heerschte, droegen ruimschoots bij tot vermeerdering van het genoegen. Hoewel het even na middernacht begon te regenen, bleef men toch in de zaal nog een' geruimen tijd bijeen.

Op den tweede feestdag, zondag, werd des morgens bepaald dat de vereeniging het volgende jaar te Kleef zal plaats hebben. Daarna begaf men zich weder naar de genoemde societeit op den Reeberg. Des avonds om half zeven ure trok men weder in feestelijken optogt, hoewel niet door het weder begunstigd, naar het feestgebouw. Vervolgens had de uitvoering der zangstukken door afzonderlijke Liedertafels plaats, voorafgegaan door de ouverture *Oberon*, van *C. M von Weber*. De Liedertafel van Rotterdam vervulde hare taak uitmuntend. *Die alten und die jungen Zecher* van *J. F. Dupont*, en de *Marsch*, van *C. Zöllner* hebben haar zoo niet de eerste dan toch de tweede plaats doen innemen. Hoewel de Amsterdamsche Liedertafel het laatst zong, meenen wij de tolk van het publiek te zijn wanneer wij haar, wegens de meesterlijke uitvoering harer stukken, de eerste plaats onder de Liedertafels toekennen. Ook de Liedertafel van Arnhem heeft door de keurige uitvoering van de gekozene stukken in eene ruime mate de goedkeuring van het publiek weggedragen.

Nadat er nog eenige stukken gemeenschappelijk waren uitgevoerd, vereenigde men zich tot het bal. Hoewel er zich eene menigte menschen in de zaal bevonden, heerschte toch, door de uitmuntende maatregelen van het Committé ter Feestregeling, gedurende den geheelen avond de beste orde.

Tot sluiting van het zoo heerlijk afgeloopen feest werd er gisteren avond een militair concert gegeven door het muzijk-korps van het 17de regiment Pruisische infanterie, onder directie van den heer *Belwei* Eene talrijke menigte was ook nu wederom tegenwoordig. De uitvoering der stukken mag met het volste regt uitmuntend genoemd worden. Onder de gekozene stukken bevond zich ook de Arnhemsche Zangersfeest-marsch van den heer *Marx*; op dringend aanzoek van het publiek werd deze bij herhaling uitgevoerd.

Nadat de verschillende stukken door het genoemde muzijk korps zoo talentvol waren voorgedragen, werd het Duitsche volkslied nogmaals door de gezamenlijke Liedertafels gezongen.

Wij eindigen dit verslag met den, zoo wij vertrouwen door velen gedeelden wensch, dat het gevierde feest in de toekomst zulke rijke vruchten moge dragen als het voor velen rijk aan de edelste genietingen is geweest.

Advertentiën.

Marktprijzen.

NIJMEGEN, 21 aug. 1848.

Tarwe en *Rogge* vonden heden tot verhoogde prijzen zeer genegen koopers. *Hooglandsche Jarige f* 10 à *f* 10.50; *Nieuwe f* 9 à *f* 10; *Cleefsche* en *Inlandsche Jarige f* 8.25 à *f* 9. *Nieuwe f* 7.50 à *f* 9; naar kwaliteit en droogte. — *Rogge f* 5.20 à *f* 5.60. — *Gerst* ging mede vlug af: *Nieuwe Winter f* 4 à *f* 4.25, *Zomer f* 3.75 à *f* 4.10. — *Boekweit* in een doen: *f* 5.10 à *f* 5.40. — *Haver* ging goed af van *f* 2.50 à *f* 3. — *Nieuwe Grauwe Erwten f* 10 à *f* 11.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 22 Aug. 1 El 2 Palm 2 Duim; gew. 0 D. gev. 1 D.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.